

Jaarverslag Commissie Wetenschappelijke Integriteit

Kalenderjaar 2022

Inhoud

1.	Achtergrond	3
2.	Overzicht meldingen afgelopen vijf jaren.....	3
3.	Samenstelling Commissie Wetenschappelijke Integriteit	4
3.1	Tot 22 maart 2022	4
3.2	Van 22 maart 2022 tot 22 november 2022	4
3.3	Vanaf 22 november 2022.....	5
4.	Geanonimiseerde samenvattingen meldingen	5
4.1	Melding 15 november 2021.....	5
4.2	Melding 13 december 2021.....	6

1. Achtergrond

Met het oog op de opvolging van gepercipieerde inbreuken op de wetenschappelijke integriteit werd in 2010 aan de Universiteit Antwerpen de Commissie Wetenschappelijke Integriteit (CWI) opgericht die op een transparante manier, met de nodige aandacht voor de privésfeer, gevallen van (mogelijke) wetenschappelijke fraude behandelt.

De CWI heeft een adviserende rol en legt haar rapporten voor aan het instellingsbestuur. Zij adviseert het universiteitsbestuur over algemene kwesties betreffende wetenschappelijke deontologie en ethiek en sensibiliseert de UAntwerpen onderzoekers inzake wetenschappelijke integriteit.

De Universiteit Antwerpen is tevens lid van de Vlaamse Commissie Wetenschappelijke Integriteit. De VCWI geeft een tweede advies over klachtendossiers inzake wetenschappelijke integriteit aan Vlaamse onderzoeksinstellingen. Als Vlaams breed platform voor wetenschappelijke integriteit kan ze ook algemene adviezen geven.

2. Overzicht meldingen afgelopen vijf jaren

Jaar van melding	FFP/QRP ¹	Aard	Conclusie	Formele opvolging	VCWI-advies	Opmerkingen
2018	FFP	Plagiaat/Fraude/Ondermaats promotorschap	Ongegrond	Financiële audit van betrokken projecten	ja	
2018	FFP	Vervalsen data	Ongegrond	/	nee	
2018	QRP	Gedrag in strijd met deontologische code	Ongegrond	/	nee	Case ook aan CWI UZA voorgelegd
2019	FFP	Plagiaat	Gegrond	Retractie desbetreffend artikel	nee	
2020	QRP	Auteurskwestie	Ongegrond	Aanvulling dankwoord	nee	VCWI-advies aangevraagd door melder maar buiten geldige termijn

¹ FFP = falsificatie, fabricatie en plagiaat. QRP = Questionable Research Practices. Meer info: <https://www.allea.org/wp-content/uploads/2017/05/ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017.pdf>

2020	QRP	Auteurskwestie	Gegron	Correctie desbetreffend artikel	nee	
2020	FFP	Plagiaat	NVT	/	/	Algemeen advies verleend aan hoofdredacteur tijdschrift waar klacht is binnengekomen.
2021	QRP	Niet aangeven belangenconflict	Ongegrond	/	Procedu re lopende	Vraag geformuleerd vanuit CWI naar institutionele COI richtlijnen.
2021	QRP	Onterechte claim vinding	Gegron	Correctie brochure	nee	VCWI-advies aangevraagd door melder maar niet verleend door VCWI

3. Samenstelling Commissie Wetenschappelijke Integriteit

3.1 Tot 22 maart 2022

Voorzitter:	Em. Prof. Diana Phillips
Leden:	Em. Prof. Yves Guisez Prof. Ilse Loots Prof. Erik Matthysen Em. Prof. Paul Pelckmans Prof. Vincent Timmerman Em. Prof. Anne Van Regenmortel
Plaatsvervangende leden:	Prof. Thalia Kruger
Meldpunt:	Prof. Willem Lemmens
Secretaris:	Marianne De Voecht (RIVA)

3.2 Van 22 maart 2022 tot 22 november 2022

Voorzitter:	Em. Prof. Diana Phillips
Leden:	Em. Prof. Yves Guisez Prof. Ilse Loots Prof. Erik Matthysen Em. Prof. Paul Pelckmans Prof. Vincent Timmerman Em. Prof. Anne Van Regenmortel
Plaatsvervangende leden:	Prof. Kristof Van Assche
Meldpunt:	Prof. Willem Lemmens
Secretaris:	Marianne De Voecht (RIVA)

3.3 Vanaf 22 november 2022

Voorzitter:	Prof. Erik Matthysen
Leden:	Prof. Nathalie Cools Prof. Ilse Loots Prof. Nick Schryvers Prof. Vincent Timmerman Prof. Kristof Van Assche Prof. Heidi Vandebosch
Meldpunt:	Prof. Willem Lemmens
Secretaris:	Marianne De Voecht (RIVA)

4. Geanonimiseerde samenvattingen meldingen²

De Commissie Wetenschappelijke Integriteit van de Universiteit Antwerpen bracht in het kalenderjaar 2022 twee formele adviezen uit. Hieronder kan een korte geanonimiseerde samenvatting worden teruggevonden van deze adviezen.

4.1 Melding 15 november 2021

Op 5 november 2021 werd een melding van een vermeende inbreuk op de wetenschappelijke integriteit neergelegd bij zowel de Commissie Wetenschappelijke Integriteit (CWI) van de UAntwerpen als die van een andere universiteit. In de klacht wordt gesteld dat een ZAP-lid een onterechte bewering zou hebben gedaan die in een publiek beschikbare brochure werd opgenomen als zou hij de enige ontdekker zijn geweest van een bepaalde vinding tijdens zijn doctoraat aan de UAntwerpen. Deze bewering is terug te vinden in een brochure naar aanleiding van een verkregen prijs. Volgens de melder is deze uitspraak van betrokkene een manifeste 'verminking' van de waarheid. De melder heeft daarom aan de leden van de CWI gevraagd om zich uit te spreken over deze volgens de melder onterecht gemaakte uitspraak van de betrokkene.

Overeenkomstig de CWI procedures van beide universiteiten werd de melding ontvankelijk verklaard. Een interuniversitaire onderzoekscommissie werd samengesteld, bestaande uit de voltallige CWI UAntwerpen en enkele CWI-leden van de andere universiteit om het onderzoek te voeren.

Het onderzoek van de melding bestond uit twee deelvragen:

1. Een vraag naar de omstandigheden van de vinding in een labo van de UAntwerpen en in het bijzonder de vraag wie van de toenmalige betrokken Antwerpse onderzoekers het recht heeft om zich te beroepen op de eigenlijke vinding;
2. Een vraag naar de manier waarop door de thans in de andere universiteit aangestelde betrokkene gecommuniceerd werd over bovenvermelde vinding in een brochure.

Op basis van de verschaft documentatie, het gesprek met de melder, het gesprek met de betrokkene en het gesprek met twee getuigen, is de interuniversitaire onderzoekscommissie tot de conclusie gekomen dat:

- De betrokkene ten aanzien van de organisatie die de brochure opstelde met een onvoorzichtige formulering onterecht wel de perceptie heeft gecreëerd dat de vinding niet het resultaat was van teamwork. Het gaat hier echter eerder om een onvoorzichtige woordkeuze en niet om een handeling die kan gekwalificeerd worden als een 'inbreuk op de wetenschappelijke integriteit'. De Onderzoekscommissie

is niet overtuigd dat er sprake zou zijn geweest zijn van een bewuste verkeerde voorstelling van de realiteit – daarvan getuigen de visie van de betrokkene over teamwerk, de communicatie over de vinding in het verleden en de bereidheid om de formulering in de brochure aan te passen.

- De Onderzoekscommissie formuleerde het advies om de formulering in de brochure aan te passen.. Daarnaast werd ook aan de organisatie die de prijs uitreikte, geadviseerd om in de toekomst bijzondere aandacht te besteden aan de manier waarop onderzoekers dienen te communiceren over gezamenlijke realisaties bij applicaties voor dergelijke prijzen en/of te bekijken of een expliciete richtlijn hiervoor aangewezen is.

Op basis van het advies van de interuniversitaire onderzoekscommissie werd de formulering in de brochure aangepast. Door de melder werd een tweede advies aangevraagd bij de Vlaamse Commissie Wetenschappelijke Integriteit. Zij hebben de melder geïnformeerd geen tweede advies te zullen verlenen.

4.2 Melding 13 december 2021

Op 13 december 2021 werd een melding van een vermoedelijke inbreuk op de wetenschappelijke integriteit neergelegd bij de Commissie Wetenschappelijke Integriteit. De melding heeft betrekking op het voorkomen van een mogelijk financieel belangenconflict van een ZAP-lid en twee onderzoekers binnen de onderzoeksgroep van het betrokken ZAP-lid van de Universiteit Antwerpen. De melder meent dat de betrokkenen, vanwege het beschikken over aandelen of een aanstelling binnen een bepaald bedrijf, dit steeds dienen te vermelden wanneer zij een wetenschappelijk artikel publiceren over het topic waarrond het desbetreffende bedrijf actief is.

Na het analyseren van alle documentatie en de gesprekken met de melder en de betrokkenen stelt de commissie vast dat er in deze casus geen sprake is van problematisch gedrag vanwege de betrokkenen en dat er bijgevolg geen sprake is van een inbreuk op de wetenschappelijke integriteit.

Met betrekking tot het niet aangeven van een mogelijk financieel belangenconflict in enkele publicaties door de betrokkenen werd door de commissie het volgende vastgesteld:

- De commissie kan de persoonlijke inschatting van de melder volgen dat potentiële belangenconflicten, ongeacht het topic van de publicatie, aangegeven dienen te worden. Hierbij wordt het dan volledig aan de lezer overgelaten om in te schatten of er effectief een belangenconflict is. De leden waarderen ook dat de melder het debat inzake belangenconflicten op gang tracht te brengen.
- De commissie heeft echter ook begrip voor de inschattingen die de betrokkenen steeds hebben gemaakt om een belangenconflict al dan niet aan te geven. Vanwege het ontbreken van praktische richtlijnen over het invullen van COI-statements, hebben de betrokkenen zelf invulling gegeven aan het begrip belangenconflict. Zij deden dit vanuit een topicaal perspectief dat zij steeds getrouw hebben toegepast.
- Wat deze concrete casus betreft, meent de commissie dat de betrokkenen te goeder trouw hun interpretatie van het begrip 'belangenconflict' hebben uitgewerkt en toegepast voor hun publicaties. Ze hebben zich duidelijk trachten te informeren over het topic, hebben de richtlijnen van de tijdschriften gevolgd en werden in hun manier van werken ook bevestigd door peers. Zij hebben zich ook bewust getoond van evoluerende opvattingen omtrent belangenconflicten en aangegeven hiermee rekening te zullen houden naar de toekomst toe.

In de verdere opvolging van het dossier door het Instellingsbestuur waren volgende aandachtspunten van belang:

1/ Het is volgens de commissie belangrijk dat binnen de onderzoeksgemeenschap en het beleid het debat rond belangenconflicten in meer detail zal worden gevoerd naar de toekomst toe om te vermijden dat onderzoekers zonder ruggensteun interpretatie moeten geven aan het begrip. Hierbij dient ook aandacht te zijn voor de verschillende werelden waarin ZAP-leden zich tegenwoordig op aansturen van de universiteit dienen te begeven. Samenwerkingen met bedrijven worden sterk aangemoedigd vanuit de universiteiten, maar dan is het belangrijk om onderzoekers ook de juiste hulpmiddelen aan te reiken bij het navigeren tussen de verschillende vereisten.

2/ Specifiek met betrekking tot het uitwerken van richtlijnen dient er hierin ruimte te zijn voor een inhoudelijke inschatting door de onderzoeker, maar dient het begrip wel, rekening houdende met evoluerende opvattingen hieromtrent, breed genoeg te worden ingevuld zodat elke perceptie van een COI kan worden tegengegaan. Onderzoekers moeten zich bewust worden van het risico van een perceptie van een belangenconflict en niet enkel van belangenconflicten zelf. Tot slot meent de commissie, dat erkend moet worden bij het uitwerken van richtlijnen, dat er zich verschillen qua interpretatie laten optekenen tussen de verschillende vakgebieden.

Op basis van het advies van de CWI heeft het Instellingsbestuur aan de Valorisatiedienst van de universiteit de opdracht gegeven om in de komende periode institutionele richtlijnen omtrent belangenconflicten uit te werken.